

Zoo geviel het o. a. in ons land, dat de schilder Antoon Derkinderen niet langer door groote schilderlijke voorbeelden maar òf door architectuur (weliswaar archaiseerend-herlevend) òf door de Middeleeuwsche vensterkunst voorbeeldig werd gedreven en van een geheel andere zijde van het veelkantige leven kwam een verwant geluid in de ongeveer dertig jaren geleden verschenen opstellen van Diepenbrock over „de nieuwe wandschildering van Derkinderen”, „de wijze Bouwmeester”, „het monumentale karakter der Toonkunst”. Dit waren slechts enkele teekenen, maar er was veel meer voor wie toen niet impressionistisch verblind of later tragisch-hartstochtelijk de nieuwe werking poogde te ontkennen.

Vroegtijdig bewust was het inzicht bij Roland Holst, dat de schilderijenkunst aan den rand was van eene principieele wijziging. Maar kortzichtig op zijn minst en kwaadaardig benepen is dikwijls de bestrijding geweest van dat inzicht, dat toch waarlijk niet de singuliere inval van een buitenissige persoonlijkheid in Nederland was. Doch gelijk enkele feitjes hiervoren genoemd vluchtig poogden aan te geven, was wel degelijk eene algemeene werking in de kunstcentra van Europa waar te nemen, waarvan de openbaringen met verbeeldingskracht geenszins van doen hadden.

Onbillijk is ook het dikwijls gehoord verwijt geweest als zoude met name R. N. Roland Holst de schilderijenkunst in hare waarden miskennen of te gering schatten, nu eenmaal van over-schatting geen sprake was, doch de juiste afmetingen pas in grooter klaarheid naar voren kwamen toen de ommetrekken van de monumentale kunsten daarnaast werden gezien. Is ooit voortreffelijker over de schilderijenkunst in het algemeen en over die van Jozef Israëls in het bijzonder geschreven, dan juist door den schilder van muurschilderingen en den schepper van ramen: Roland Holst? (Zie in de verzamelde opstellen „Over Kunst” de beschouwing ter herdenking van den 86sten jaardag van Israëls in 1910).

Dat te midden van het wild-zoekende of modieus-wisselende schilderijentumult van tegenwoordig het werk van iemand als Floris Verster onverbiddelijk is voortgegaan en overeind gebleven, onbesmet en onvervaard, het kan slechts het inzicht in het omringende verval der schilderijenkunst, wat bestemming en verschijningsvorm betreft, versterken. Want juist aan deze waarlijk v e r d i e p t e coloristische kunst zijn de eigenschappen zichtbaar van den volkomen in zich besloten geest, die samenvat en verzamelt en zoo de klassieke laatste openbaring is van de soort, die zich na dit in die richting niet overtreffen kan. Om de laatste verdiepingen en saamvattingen van eene richting woont immer de hooge Eenzaamheid. Deze is, voor wie zien kan, om het werk van Floris Verster.

Maar het zijn de kortzichtigen slechts, die al deze waarnemingen versmaden en vreesachtig meenen, dat het persoonlijk inzicht te beslissen zou hebben over het wel en wee van de kunstopenbaringen, alsof niet